

POMNIKI I TABLICE

**TOWARZYSTWA
MIŁOŚNIKÓW
WROCŁAWIA**

2020

Szczególnie w początkowym okresie działalności, Towarzystwo sporo uwagi poświęcało ukazaniu i zachowaniu śladów polskiej przeszłości Wrocławia i udokumentowaniu miejsc pamięci narodowej, szczególnie związanych z okresem drugiej wojny światowej i z pionierskimi latami po jej zakończeniu. Rezultatem takiego myślenia jest 77 pomników, tablic, obelisków i tzw. cegiełek związanych z historią Wrocławia, do powstania których przyczyniło się Towarzystwo.

Pierwszą tablicę poświęconą Janowi Kasproviczowi (ul. Cybulskiego 1), odsłonili 1 sierpnia 1956 r. jeszcze członkowie Komitetu Założycielskiego TMW, którzy zaangażowani byli również przy odsłonięciu 15 lipca 1956 r. pomnika Aleksandra Fredry, a kilka lat później pomnika Profesorów Lwowskich (starania o ten pomnik rozpoczęły się jeszcze w 1954 r.).

W kolejnych latach z inicjatywy TMW pojawiły się tablice Wincentego Pola (pl. Solny 16 - 1957 r.), J. U. Niemcewicz (Kościół św. Krzyża - 1957 r.), J. Słowackiego (pl. Kościuszki 13 - 1959 r.), J. Wardzyńskiego (Uniwersytet - 1959 r.), F. Chopina (pl. Teatralny - 1960 r.), W. Cybulskiego i W. Nehringa (Uniwersytet - 1961 r.), Żołnierzy powstania 1863 studentom Uniwersytetu Wrocławskiego (Uniwersytet - 1963), I. Kraszewskiego (ul. /ob./ Piłsudskiego 28 - 1966 r.), W. Cybulskiego (ul. Kościuszki róg Dworcowa - 1968), S. Kuczyńskiego (ul. Włodkowica 20 - 1969 r.), T. Mikulskiego (ul. Mikulskiego 14 - 1971 r.), T. Zelenaya (Rzeźnicza 12 - 1971 r.), F. Juszcza (ul. Stanisławowska 44 - 1977 r.), S. Połbina (ul. Karkonoska - 1984 r.), M. Hłaski (ul. Borelowskiego 44 - 1990 r.), H. Worcella (ul. Skłodowskiej-Curie 40 1994 r.), H. Gotz-a (ul. Kościuszki 2 - 2006 r.).

Bardzo ważne dla TMW było upamiętnienie losu Polaków przebywających we Wrocławiu podczas II Wojny Światowej. Już w 1959 r. w miejscu gdzie znajdował się największy obóz pracy przymusowej w Breslau (10 tys. osób), pojawił się: „Obelisk poświęcony Więźniom Obozu „Burgweide” (Sołtysowice, al. Poprzeczna 37). W roku 1995 na terenie tego obozu ustawiono również Krzyż (z napisem: Represjonowanym Polakom lat 1940 -1945). W 1970 r. Towarzystwo odsłoniło także tablice upamiętniające ofiary innych obozów pracy tj.: „Ofiarom Obozu „Sadowastrasse” (ul. Swobodna 71), „Ofiarom Obozu „Clausewitzschule” (ul. Hauke – Bosaka 21), a w 1976 r. „Więźniarkom i Ofiarom Obozu „Hindenburgschule” (ul. Krajewskiego 1).

Samemu zakończeniu wojny poświęcone zostały tablice „Kapitulacji Festung Breslau” (ul. Rapackiego 14 - 1975 r.) i „Defiladzie Zwycięstwa z maja 1945” (pl. Wolności - 1981 r.). Odsłonięte zostały też tablice poświęcone Pionierom Wrocławia. Pierwsza tablica upamiętniła „Pierwszą Siedzibę Po skiego Prezydenta” (ul. Poniatowskiego 27 - 1960 r.), druga „Zmarłych Pionierów (Ratusz - 1961 r.), kolejne „Pierwszej siedzibie Delegata Oświaty i Pionierskiej Grupie Naukowej” (ul. Szajnochy 10 - 1961 r.), „Nadaniu SP 1 imienia Marii Dąbrowskiej” (1969 r.), „Pierwszej siedzibie Redakcji „Pioniera” (ul. /ob./ Krupnicza 13 - 1970 r.), „Pionierom Miasta Wrocławia” (ul. Grochowa 36 - 1970 r.), „Pierwszej siedziby jednostek Milicji Obywatelskiej” (ul. Niemcewicz 2 - 1970 r.), a rok później „Pierwszej siedziby Polskiego Radia we Wrocławiu” (Rynek 15). Kongresowi Intelktualistów z 1948 r. poświęcone zostały dwie tablice odsłonięte w 1968 na Politechnice Wrocławskiej i w 1973 w Hali Ludowej (ob. Hala Stulecia). W 1997 r. w Kościele św. Idziego, umieszczona została pamiątkowa tablica poświęcona „Pionierom Wrocławia”, którzy od pocz. lat 90-tych zaczęli spotykać się w tym kościółku na wspólnych uroczystościach.

TMW objęło także patronat oraz koordynowało prace przy budowie pomników: M. Kopernika (ul. ks. P. Skargi/ Teatralna - 1974 r.), B. Drobnera (ul. Poznańska 26 - 1979 r.) i J. Słowackiego (Park Słowackiego - 1984 r.). Mało znany jest też fakt, że idea wzniesienia we Wrocławiu tzw. „Krzesła Kantora” ma ścisły związek z współorganizowanym przez TMW słynnym Sympozjum Plastycznym Wrocław-70. To wówczas Tadeusz Kantor zaproponował swój projekt, lokalizując go w tym samym miejscu gdzie obecnie znajduje się odsłonięte w 2011 r. „Krzesło – rzeźba plenerowa”. Drugim i niestety ostatnim zrealizowanym projektem z tego Sympozjum jest instalacja/rzeźba Jerzego Banasia pt. „Żywy pomnik Arena” znajdująca się na Wyspie Piasek.

W latach 80 i 90 tych XX w. przy współudziale TMW zrealizowało pomnik „Pionierów Wrocławia” inna używana nazwa to „Pomnik Wyzwolenia” (Wzgórze Słowiańskie - 1980 r.) „Bohaterów Ruchu Oporu „Olimp” (ul. Zelwerowicza - 1990 r.), „Ku pamięci ofiar budowy lotniska w czasie oblężenia Wrocławia” (pl. Grunwaldzki - 1990 r.), „W hołdzie cywilnym ofiarom II wojny światowej” (ul. Nowowiejska - 1996 r.). Pomnik ten, z inicjatywy członków Klubu Ludzi ze Znakiem „P” przy pomocy Wydziału Kultury UM został przebudowany w roku 2019.

W 1981 r. odsłonięto również tablice w miejscu gdzie w latach 1928-1938 stał Dom Polski (obecna ul. Henryka Brodatego 17, Tablica ta została po renowacji ponownie odsłonięta 06.03.2020 r. W 1983 r. kościele św. Marcina na Ostrowie Tumskim, TMW odsłoniło trzy tablice: pierwsza - Poświęcona historii kościoła, w którym w latach 1921--1939 odbywały się polskie nabożeństwa (1983 r.), druga - „Polakom wojennego Wrocławia” (1991 r.) i trzecia z 1995 r. „Upamiętniająca Pięć Prawd Polaków”. W tym też czasie pojawiły się tablice poświęcone - „Dawnej Polonii Wrocławia” (Kamieniczka „Małgosia” - 2000 r.), „Polskiej Bursie Akademickiej” (ul. Kościuszki 88 - 2000 r.), „Redakcji „Głosu św. Franciszka” (ul. Kasprovicza 26 - 2001 r.), a w roku 2008 „Nowej siedziby Domu Polskiego z 1938 r.” (ul. Podwale). Staraniem członków Klubu ze Znakiem „P” we wrześniu 1994 r. na tzw. „Ścianie Śmierci” w Muzeum obozu koncentracyjnego Gross Rosen (Rogoźnica) umieszczona została pamiątkowa tablica „Polakom Robotnikom Przymusowym Pomordowanym i Zmarłym z dała od Ojczyzny w latach II-wojny światowej. Towarzystwo przyczyniło się też do odsłonięcia pamiątkowej tablicy przy Śluzie Rędzin upamiętniającej pomordowanych podczas wojny francuskich marynarzy.

W 1996 r. na gmachu IX LO pojawiła się tablica poświęcona pobytowi we Wrocławiu Carla Marii Webera (ul. Piotra Skargi 29 - 1996 r.). Była to pierwsza tablica upamiętniająca osobę, która „nie miała” związków z „Piastowskim Wrocławiem”. W 1996 r. była to jeszcze odważna decyzja. Z kolei zasługą Ewy Kaszewskiej, która w TMW prowadziła na pocz. XXI w. „Galerię 2-piętro” przy ul. Karkonoskiej ustawiona została rzeźba Kurta Fleckensteina zatytułowana „Brama”.

Odrębnym, ale jakże ważnym obszarem działania TMW była realizacja, w drugiej połowie lat 80-tych XX w., projektu umieszczenia symbolicznych cegiełek upamiętniających ofiary poszczególnych obozów pracy przymusowej, w których w latach 1940-1945 pracowali Polacy. Dwie pierwsza takie „cegiełki” odsłonięte zostały w 1985 r. na ścianach budynków gdzie znajdował się Obóz „Clausewitzschule” (ul. Hauke – Bosaka 21) oraz Obóz „Burgweide” (ul. Poprzeczna 48).

W następnym roku „cegiełki” pojawiły się na murach Obozu „Famowerke” (ul. Strzegomska 47), Obozu „Miejski Kantor Węglowy” (ul. Opolska 41/43), Obozu „Magazinstrasse” (ul. Sładowa 1/3), Obozu „Waldaschlogschchen” (ul. Mickiewicza 19), zakładów pracy przy ul. Robotniczej 72 (Archimedes), Fabrycznej 10 (Dolmel), Fabrycznej 12 (Pafawag) oraz na gmachu SP 45, gdzie znajdował się Obóz „Hindenburgschule” (ul. Krajewskiego 1).

W 1988 r. „cegiełki” upamiętniły ofiary Obozu „Pralnia Kellinga” (ul. Krakowska 180), Obozu „Schlesiensaule” (ul. Rakowiecka 65). Ostatnie sześć cegiełek z 1989 r. dotyczyły: Obozu „Bersing” (ul. Bierutowska 57), Cukrowni Klecina (ul. Supińskiego 3), Huty Siechnica (ul. Fabryczna 22, Siechnice), Browaru i Fabryki Fajansu (ul. Jedności Narodowej 198), zakładu Przerobu Warzyw (ul. Sienkiewicza 8) oraz Centrali Materiałów Budowlanych (Świętokrzyska 26).

W ostatnich latach TMW przyczyniło się (wspólnie z wiceprezydentem Wrocławia Adamem Grehlem) do wzniesienia w Parku Szczytnickim, dużego pomnika z brązu, (pięknie w komponowanego w założenie ogrodowe) przedstawiającego postać Diany - antycznej bogini polowań (2015 r.), oraz do odsłonięcia dwóch tablic poświęconych „Polakom spod znaku P” przy kościele NMP Matki Bożego Pocieszenia - ul Wittiga (2006) i w kościele św. Elżbiety (2016 r.).

Towarzystwo ma też swój skromny udział w ostatniej renowacji pomnika Mikołaja Kopernika oraz przywróceniu w 2017 r. na pl. Wolności pamiątkowej tablicy poświęconej defiladzie X Dywizji Wojska Polskiego ufundowanej przez członków TMW w roku 1981 i zdjętej na czas ostatniego remontu placu.

Obecnie, na etapie przygotowań są próby wzniesienia w Parku Szczytnickim pomnika Adama Mickiewicza (wg projektu Z. Pronaszki), a na Wzgórzu Polskim pomników Karla von Holteia i Tadeusza Kościuszki, który zgodnie z postulatem wrocławskiej młodzieży zebranej w lutym 1946 r., na placu Solnym, miał jako pierwszy „otrzymać” pomnik we Wrocławiu. Niestety w tym przypadku na taki pomnik będzie trzeba jeszcze poczekać.....

Nie można też pominąć faktu, że Kamieniczkę Małgosia pilnuje krasnal „Miłośnik” autorstwa Beaty Zwolańskiej-Hołod, odsłonięty 09.06.2009 r.

01.08.1956 r. poświęcona Janowi Kasprowiczowi
na wniosek Komitetu założycielskiego TMW
Tablica o treści: W DOMU TYM ŻYŁ I TWORZYŁ W LATACH 1887-1888,
JAN KASPROWICZ, W XXX ROCZNICĘ ŚMIERCI,
TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, 1. VIII. 1956 r.
- lokalizacja: ul. W. Cybulskiego 17

20.04.1957 r. poświęcona Wincentemu Polowi
Tablica o treści: W SIERPNIU 1847 r. OGLĄDAŁ PLAC SOLNY WINCENTY POL,
AUTOR PIEŚNI O ZIEMI NASZEJ, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA
20.VI.1957, W 150 ROCZNICĘ URODZIN WINCENTEGO POLA
- lokalizacja: pl. Solny 16

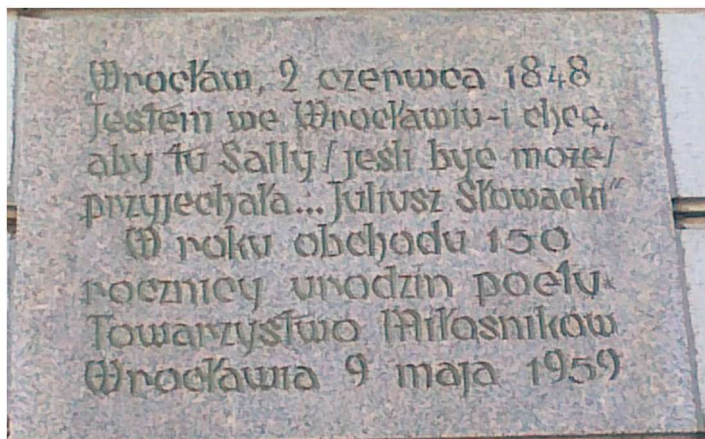
3.06.1957 r. poświęcona Julianowi Ursynowi Niemcewiczowi
Tablica o treści: JULIAN URSYN NIEMCEWICZ BYŁ W KOŚCIELE ŚW. KRZYŻA
I WYSŁUCHAŁ WYBORNEGO KAZANIA, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WRO-
CŁAWIA 1757 / 1957
- lokalizacja: pl. Kościelny, Kościół św. Krzyża

09.05.1958 r. poświęcona Juliuszowi Słowackiemu

Tablica o treści: WROCŁAW, 2 CZERWCA 1848. JESTEM WE WROCŁAWIU
- I CHCĘ, ABY TU SALLY/ JEŚLI BYĆ MOŻE PRZYJECHAŁA... JULIUSZ SŁOWACKI,
TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA W ROKU OBCHODU 150 ROCZNI-
CY URODZIN POETY. 9 MAJA 1958

- lokalizacja: pl. Tadeusza Kościuszki 13 (przy Arkadach)

1959 r. poświęcony Ofiarom terroru hitlerowskiego

Kamień pamiątkowy o treści: PAMIĘCI OFIAR TERRORU HITLEROWSKIEGO
WIĘŹNIOM OBOZU PRACY PRZYMUSOWEJ „BURGWEIDE” Z LAT 1939-1945

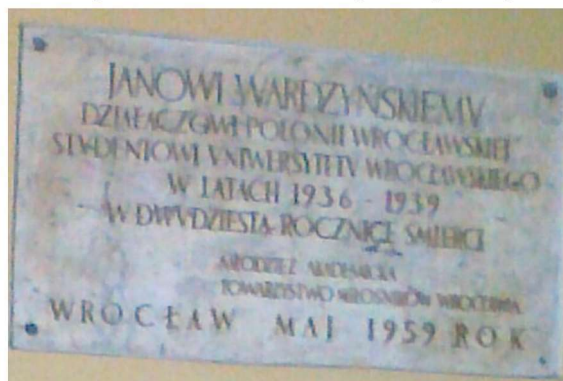
- lokalizacja: ul. Poprzeczna 48 – Park (niwelacja pod przyszłą zabudowę)

10.05.1959 r. poświęcona Janowi Wardzyńskiemu

Tablica poświęcona JANOWI WARDZYŃSKIEMU, DZIAŁACZOWI POLONII WRO-
CŁAWSKIEJ, STUDENTOWI UNIwersYTETU WROCŁAWSKIEGO W LATACH
1936 - 1939, W DWUDZIESTĄ ROCZNICĘ ŚMIERCI, MŁODZIEŻ AKADEMICKA,
TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, WROCŁAW MAJ 1959 ROK.

- lokalizacja: pl. Uniwersytecki – nad aulą Leopoldyna - budynek główny
Uniwersytetu

5.05.1960 r. poświęcona Fryderykowi Chopinowi

Tablica o treści: WROCŁAW, WTOREK 9 LISTOPADA 1930 r. NAJUKOCHAŃSI RODZICE, SIOSTRY MOJE ... TYM RAZEM WROCŁAW LEPIEJ MI SIĘ PODOBAŁ... ZNAJDOWALIŚMY SIĘ WŁAŚNIE W TUTEJSZEJ RESURSIE ' SZNABEL' PROSIŁ AŻEBYM SPRÓBOWAŁ FORTEPIAN... SIADŁEM I ZAGRAŁEM PARĘ WARIACJI ZAGRAŁEM IM ROMANS I RONDO Z II KONCERTU... PRÓCZ RONDA IMPROWIZOWAŁEM IM JESZCZE DLA ZNAWCÓW NA TEMAT ' NIEMEJ I PORTICI ' W ROKU CHOPINOWSKIM 1960, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA

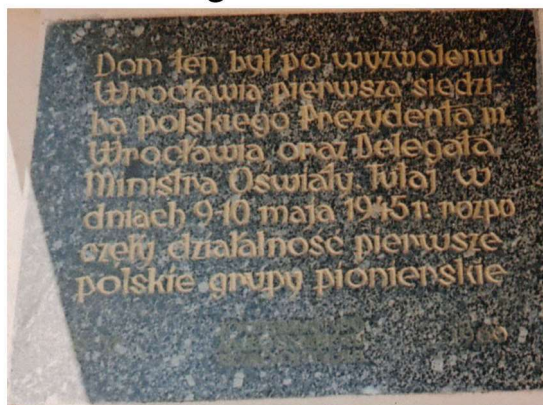
- lokalizacja: pl. Teatralny 5

09.05.1960 r. poświęcona pierwszej siedzibie prezydenta Wrocławia

Tablica o treści: DOM TEN BYŁ PO WYZWOLENIU WROCŁAWIA PIERWSZĄ SIEDZIBĄ POLSKIEGO PREZYDENTA m. WROCŁAWIA ORAZ DELEGATA MINISTRA OŚWIATY, TUTAJ W DNIACH 9-10 MAJA 1945 r. ROZPOCZĘŁY DZIAŁALNOŚĆ PIERWSZE GRUPY PIONIERSKIE, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA 1960 r.

- lokalizacja: ul. S. Poniatowskiego 27

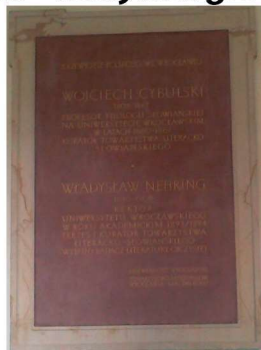
02.05.1961 r. poświęcona Pionierom Wrocławia

Tablica o treści: PIONIERZY ROKU 1945 ZASŁUŻENI OBYWATELE NASZEGO MIASTA ZMARLI W PIĘTNASTOLECIU 1945-1960 KAZIMIERZ BOHDANOWICZ* STEFAN BOYCHUK * KAROL CINCIO * JAN DROBUT * ANTONI GALIŃSKI * LUDWIK HIRSZFELD * STANISŁAW LORKA * KAZIMIERZ MECH* TADEUSZ MIKULSKI * ANTONI OLBROMSKI* MIECZYŚŁAW SEIFIERT * JAN WESEMAN * ZOFIA GOSTOMSKA - ZARZYCKA, PAMIĘĆ ICH JEST WIECZNIE ŻYWA W SERCACH MIESZKAŃCÓW WROCŁAWIA, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA 2.05.1961 r.

- lokalizacja: Rynek/Ratusz- gmach Starego Ratusza przy głównym wejściu.

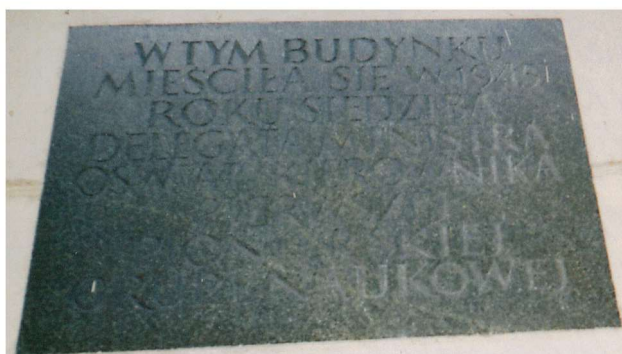
5.05.1961 r. poświęcona Wojciechowi Cybulskiemu i Władysławowi Nehringowi
 Tablica o treści: **KRZEWICIELE POLSKOŚCI WE WROCŁAWIU WOJCIECH CYBULSKI 1808-1867 PROFESOR FILOLOGII SŁOWIAŃSKIEJ NA UNIWERSYTECIE WROCŁAWSKIM, W LATACH 1860-1867, KURATOR TOWARZYSTWA LITERACKO – SŁOWIAŃSKIEGO, WŁADYSŁAW NEHRING 1830-1909 REKTOR UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO 1893/1894, PREZES I KURATOR TOWARZYSTWA LITERACKO- SŁOWIAŃSKIEGO, WYBITNY BADACZ LITERATURY OJCZYSTEJ. UNIWERSYTET WROCŁAWSKI, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, MAJ 1961r**
 - lokalizacja: pl. Uniwersytecki - budynek główny Uniwersytetu I piętro

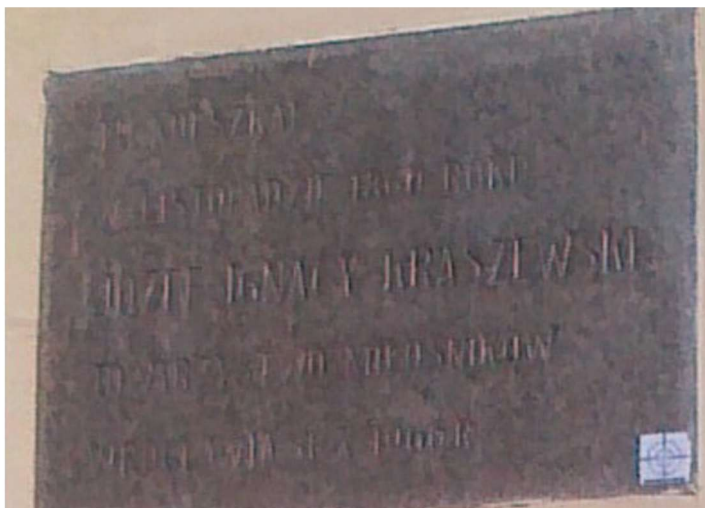
9.05.1963 r. poświęcona żołnierzom powstania 1863 r.
 Tablica o treści: **ŻOŁNIERZOM POWSTANIA 1863 ROKU. STUDENTOM UNIWERSYTETU WROCŁAWSKIEGO/ IGNACEMU GOSKOWI/ ZYGMUNTOWI KUCHARSKIEMU/ KAROŁOWI LIBELTOWI/ NIKODEMOWI MARYAŃSKIEMU/ CELESTYNOWI MILEWSKIEMU/ WACŁAWOWI NEUSTUPPEMU/ ARTAKSERKSESOWI PĄGOWSKIEMU/ IGNACEMU ANTONIEMU PLEWIŃSKIEMU/ LUCJANOWI SZMYTOWI/ FRANCISZKOWI SZRAJEROWI/ KAZIMIERZOWI UNRUGOWI/ KAZIMIERZOWI ZIMMERMANNOWI/ KTÓRZY NADZIEJĘ OSWOBODZENIA POGNĘBIONEJ OJCZYZNY/ W CZYN ZAMIENIAJĄC ZA POLSKĘ ODDALI SWE ŻYCIE/ W HOŁDZIE SPÓŁECZEŃSTWO MIASTA WROCŁAWIA/ STYCZEŃ 1963 r.**
 lokalizacja: Ściana gmachu Głównego Uniwersytetu

21.11.1965 r. poświęcona pierwszej pionierskiej grupie naukowej
 Tablica o treści: **W TYM BUDYNKU MIEŚCIŁA SIĘ W 1945 ROKU SIEDZIBA DELEGATA MINISTRA OŚWIATY KIEROWNIKA PIERWSZEJ PIONIERSKIEJ GRUPY NAUKOWEJ. PIERWSZEJ SIEDZIBIE DELEGATA MINISTRA OŚWIATY I PIONIERSKIEJ GRUPY NAUKOWEJ W 1945 r.**
 - lokalizacja: ul. Szajnochy 10

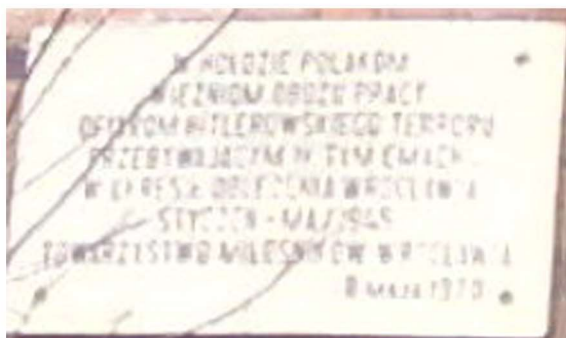
08.10.1966 r. poświęcona Józefowi Ignacemu Kraszewskiemu
Tablica o treści; **TU MIESZKAŁ W LISTOPADZIE 1868 ROKU JÓZEF IGNACY KRASZEWSKI , TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA**
- lokalizacja: ul. J. Piłsudskiego 30/32 ściana narożna

25.09.1967 r. poświęcona nadaniu szkole imienia Marii Dąbrowskiej
Tablica o treści: **1945 – 1965 SZKOŁA PODSTAWOWA NR 1 PIERWSZA SZKOŁA W WYZWOLONYM WROCŁAWIU OTRZYMAŁA W DWUDZIESTOLECIE SWEGO ISTNIENIA IMIĘ ZASŁUŻONEJ PISARKI MARII DĄBROWSKIEJ, TMW**
- lokalizacja: Nowowiejska 78

08.05 1970 r. poświęcona ofiarom zbiorowego obozu pracy przymusowej „ Sadowastrasse”
Tablica o treści: **W HOŁDZIE POLAKOM WIĘZIOM OBOZU PRACY OFIAROM HITLEROWSKIEGO TERRORU PRZEBYWAJĄCYM W TYM GMACHU W OKRESIE OBLĘŻONEGO WROCŁAWIA STYCZEŃ – MAJ 1945, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA 8 MAJA 1970**
- lokalizacja: ul. Swobodna 71/73

11.05 1970 r. poświęcona ofiarom przymusowej pracy w obozie " Clausewitzschule"
Tablica o treści: W HOŁDZIE BYŁYM WIĘZNIOM OBOZU PRACY OFIAROM HITLEROWSKIEGO BARBARZYŃSTWA, NINIEJSZĄ TABLICĘ UMIESZCZA MŁODZIEŻ ZESPOŁU SZKÓŁ ENERGETYCZNYCH I TMW.

- lokalizacja: ul. Hauke - Bosaka 21

20.09.1971 r. Poświęcona pierwszej siedzibie polskiego radia

Tablica o treści; W TYM DOMU W 1945 ROKU MIEŚCIŁA SIĘ PIERWSZA SIEDZIBA POLSKIEGO RADIA WE WROCŁAWIU, W 25 ROCZNICĘ NADANIA PIERWSZEJ POLSKIEJ AUDYCJI NA FALE ETERU,

TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA 20 WRZEŚNIA 1971 ROKU

- lokalizacja: Rynek 15

29.09.1971 r. poświęcona pierwszej siedzibie jednostek MO

Tablica o treści: TEN BUDYNEK BYŁ PIERWSZĄ SIEDZIBĄ JEDNOSTEK MILICJI OBYWATELSKIEJ W WYZWOLONYM WROCŁAWIU, W XXV ROCZNICĘ MO GARNIZONU MIASTA WROCŁAWIA, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA,

- lokalizacja: ul. J.U. Niemcewicza 2

1970 r. poświęcona pierwszej redakcji gazety „Pionier”

Tablica o treści: W TYM BUDYNKU MIEŚCIŁA SIĘ PIERWSZA POWOJENNA SIEDZIBA REDAKCJI GAZETY „PIONIER”

TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA

- lokalizacja: ul. Krupnicza 13 – tablica już nie istnieje, po remoncie budynku zaginęła

1971 r. poświęcona Pionierom Wrocławia

Tablica o treści: PIONIEROM MIASTA WROCŁAWIA

- lokalizacja: ul. Grochowa 38 - już nie istnieje, po remoncie szkoły zaginęła.

7.05.1973 r. poświęcona Andrzejowi Żakowi

Tablica o treści: „ W DWUDZIESTĄ ÓSMĄ ROCZNICĘ POWROTU WROCŁAWIA DO MACIERZY SZKOŁA PODSTAWOWA NR 80 OTRZYMUJE IMIĘ ANDRZEJA ŻAKA- ZASŁUŻONEGO DLA MIASTA DZIAŁACZA SPOŁECZNEGO” ,

TMW 7.V.1973 r. - wskutek przemian ustrojowych usunięta

- lokalizacja: ul. Polna 4

9.05.1973 r. poświęcona rocznicy 25 lecia Kongresu w obronie pokoju

Tablica o treści; „W HALI LUDOWEJ W DNIU 28 SIERPNIĄ 1948 ROKU ZAKOŃCZYŁ OBRADY ŚWIATOWY KONGRES INTELEKTUALISTÓW W OBRONIE POKOJU – W XXV ROCZNICĘ KONGRESU, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, 9 MAJA 1973 ROKU „

-lokalizacja: hol Hali Stulecia, tablica zaginęła po remoncie Hali w 2010 roku

23.11.1973 r. poświęcona Tadeuszowi Mikulskiemu

Tablica o treści: TADEUSZOWI MIKULSKIEMU W XV ROCZNICĘ ŚMIERCI, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA.

- lokalizacja: ul. T. Mikulskiego 14 tablica usunięta

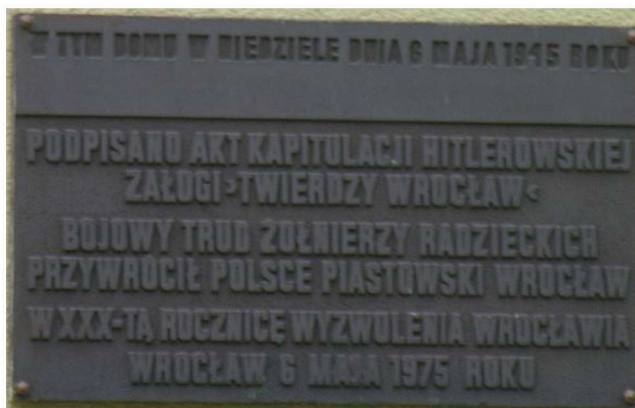
22.07. 1974 r. pomnik poświęcony Mikołajowi Kopernikowi
Tablica z roku 1977 o treści; WROCŁAWIANIE MIKOŁAJOWI KOPERNIKOWI – 1473 – 1543, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, TOWARZYSTWO ASTRONOMII, zaprojektowany przez Leona Podsiadłego w 500 rocznicę urodzin Kopernika.

- lokalizacja: ul. Piotra Skargi

6.05.1975 r. poświęcona podpisaniu kapitulacji niemieckiej
Tablica o treści; " W TYM DOMU W NIEDZIELĘ DNIA 6 MAJA 1945 ROKU PODPISANO AKT KAPITULACJI HITLEROWSKIEJ ZAŁOGI > TWIERDZY WROCŁAW< BOJOWY TRUD ŻOŁNIERZY RADZIECKICH PRZYWRÓCIŁ POLSCE PIASTOWSKI WROCŁAW. W XXX – TĄ ROCZNICĘ WYZWOLENIA WROCŁAWIA" , WROCŁAW 6 MAJA 1975 ROKU

- lokalizacja: ul. Rapackiego 14

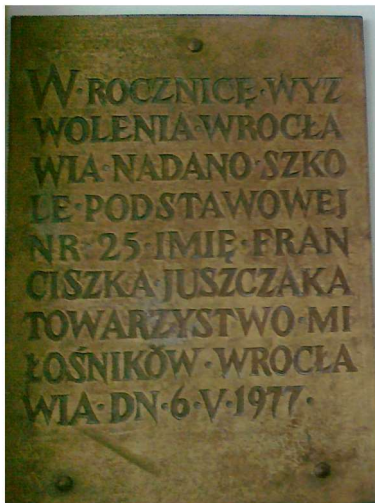

9.05 1976 r. poświęconą więźniarkom i ofiarom obozu „Hindenburgschule”
Tablica o treści: W HOŁDZIE KOBIECIOM POLSKIM WIĘZIARKOM OBOZU PRACY OFIAROM HITLEROWSKIEGO TERRORU WYWIEZIONYM Z WARSZAWY W CZASIE POWSTANIA WARSZAWSKIEGO W 1944 ROKU I WIĘZNIOM W BUDYNKU TEJ SZKOŁY W LATACH 1944-1945, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA

- lokalizacja: ul. R. Krajewskiego 1, Szkoła Podstawowa nr 45,

6.05.1977 r. poświęcona Franciszkowi Juszcakowi
Tablica o treści: W ROCZNICĘ WYZWOLENIA WROCŁAWIA NADANO SZKOLE
PODSTAWOWEJ NR 25 IMIĘ FRANCISZKA JUSZCZAKA,
TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA , 6.V.1977
- lokalizacja: ul. Stanisławowska 44-48, Szkoła Podstawowa nr 25

1977 r. poświęcona Stefanowi Kuczyńskiemu
Tablica o treści: W TYM DOMU MIESZKAŁ DR MED. STEFAN KUCZYŃSKI
1894-1996 R. ARESZTOWANY W 1942 R. ZA DZIAŁALNOŚĆ PATRIOTYCZNĄ
- lokalizacja: ul. P. Włodkowica 20/22

15.01 1979 r. Pomnik poświęcony Bolesławowi Drobnerowi
Pomnik treść tablicy: DR BOLESŁAW DROBNER 1883 -1968
- lokalizacja: ul. Poznańska 26, Szkoła Podstawowa nr 18 (Pomnik przeniesiony)

6.05.1980 r. poświęcony Pionierom Wrocławia
Pomnik z tablicą o treści: W XXXV ROCZNICĘ WYZWOLENIA WROCŁAWIA,
TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA,
SPOŁECZEŃSTWO DZIELNICY ŚRÓDMIEŚCIE, WROCŁAW 1980,
- lokalizacja: Wzgórze Słowiańskie

10.05.1981 r. poświęcona Polonii Wrocławskiej
Tablica o treści: W TYM MIEJSCU W LATACH 1928-1938 ZNAJDOWAŁ SIĘ DOM
POLSKI SIEDZIBA ORGANIZACJI POLSKICH, SZKÓŁKI POLSKIEJ I BIBLIOTEKI.
MIEJSCE STAŁYCH SPOTKAŃ LUDNOŚCI POLSKIEJ WROCŁAWIA,
TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA 1981
- lokalizacja: (dawniej) ul. M. Niedzielskiego 21/23 obecnie H. Brodatego 17-21

11.10.1981 r. poświęcona defiladzie II Armii Wojska Polskiego
Tablica o treści: TU ODBYŁA SIĘ DEFILADA ZWYCIĘSTWA 10 SUDECKIEJ
DYWIZJI PIECHOTY II ARMII WOJSKA POLSKIEGO 26.05.1945 r.
- lokalizacja: pl. Wolności, przesunięta 2017

28.05.1983 r. poświęcona Kościołowi św. Marcina
Tablica o treści: **KOŚCIÓŁ ŚW. MARCINA OD 1 MARCA 1921 ROKU DO 17 WRZEŚNIA 1939 ROKU, BYŁ MIEJSCEM POLSKICH NABOŻEŃSTW I STAŁYCH SPOTKAŃ POLAKÓW Z WROCŁAWIA I DOLNEGO ŚLĄSKA. TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA 1983**
- lokalizacja: ul. św. Marcina (kościół św. Marcina) – prawa strona

6.05.1984r. pomnik poświęcony Juliuszowi Słowackiemu
Tablice o treści: front pomnika; **JULIUSZ SŁOWACKI 1809 -1849**
z tyłu cokołu; **POMNIK WEDŁUG WACŁAWA SZYMANOWSKIEGO 1859-1930 WZNIESIONY WYSIŁKIEM SPOŁECZNYM Z INICJATYWY TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA ZREALIZOWAŁ ANDRZEJ ŁĘTOWSKI 1980.**
- lokalizacja: al. J. Słowackiego (Park Słowackiego)

27.04 1985r. poświęcona obozowi pracy przymusowej „Clausewitzschule”
Cegielka o treści: **MIEJSCE BYŁEGO OBOZU PRZYMUSOWEJ PRACY POLAKÓW 1940-1945, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA**
- lokalizacja: ul. J. Hauke – Bosaka 21

06.05.1985r. poświęcona obozowi pracy przymusowej „Burgweide”
Cegielka o treści: **MIEJSCE BYŁEGO OBOZU PRZYMUSOWEJ PRACY KOBIET
W LATACH 1944-1945 TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA**
- lokalizacja: ul. Poprzeczna 48 cegielka niewidoczna

8.05.1885 rok poświęcona Iwanowi Połbinowi
Tablica o treści: **GENERAŁ MAJOR LOTNICTWA IWAN S. POŁBIN DWUKROTNY
BOHATER ZWIĄZKU RADZIECKIEGO URODZONY 27.01.1905 ROKU ZGINĄŁ
ŚMIERCIĄ LOTNIKA 11.II. 1945 ROKU W WALCE O WROCŁAW,
CZEŚĆ JEGO PAMIĘCI.**
- lokalizacja: al. Karkonoska, Cmentarz Oficerów Radzieckich

06.05.1986 r. poświęcona byłemu obozowi pracy przymusowej „Famo I”
Cegielka o treści: **MIEJSCE BYŁEGO OBOZU PRZYMUSOWEJ PRACY POLAKÓW
1940 -1945, TMW**
- lokalizacja: ul. Fabryczna 10

06.05.1986 r. poświęcona obozowi przymusowej pracy „Bergstrasse”
Cegielka o treści: **MIEJSCE BYŁEGO OBOZU PRZYMUSOWEJ PRACY POLAKÓW 1940-1945**

- lokalizacja: ul. Robotnicza 72, przeniesiona na ul. Góralską 46

06.05.1986 r. poświęcona filii obozu Gross-Rosen

Cegielka o treści: **WIĘŹNIOM FABRYCZNEGO OBOZU PRACY PRZYMUSOWEJ „FAMO WERKE” – FILIA OBOZU GROSS ROSEN**

- lokalizacja: ul. Strzegomska 47, (cegielkę zamieniono 13.12.2006 tablicą Solidarności)

10.05 1986 r. poświęcona obozowi „Miejskiego Kantoru Węglowego”

Cegielka o treści: **W HOŁDZIE POLAKOM WIĘŹNIOM PRZEBYWAJĄCYM NA TYM TERENIE W OBOZIE PRACY NIEWOLNICZEJ W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, KLUB LUDZI ZE ZNAKIEM „P”**

- lokalizacja: ul. Opolska 41/43

(zamiana cegielki na pamiątkowa tabliczkę w 2000 r.)

27.05.1986 r. poświęcona obozowi pracy przymusowej „Magazinstrasse”
Cegielka o treści: **MIEJSCE BYŁEGO OBOZU PRZYMUSOWEJ PRACY POLAKÓW 1940-1945, TMW**
- lokalizacja: ul. Składowa 1/3, Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna

18.04 1988 r. poświęcona obozowi pracy przymusowej „Pralni Kellenga”
Cegielka o treści: **W HOŁDZIE POLAKOM WIĘŹNIOM PRZEBYWAJĄCYM NA TYM TERENIE W OBOZIE PRACY NIEWOLNICZEJ W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, KLUB LUDZI ZE ZNAKIEM „P”**
- lokalizacja: ul. Krakowska 180, (zamiana cegielki na pamiątkowa tabliczkę w 2000 r.)

06 05 1988 r. poświęcona obozowi pracy przymusowej „Schlesiensaule”
Cegielka o treści: **W HOŁDZIE POLAKOM WIĘŹNIOM PRZEBYWAJĄCYM NA TYM TERENIE W OBOZIE PRACY NIEWOLNICZEJ W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, KLUB LUDZI ZE ZNAKIEM „P”**
- lokalizacja: ul. Rakowiecka 65/67, (w roku 2010 budynek rozebrano a cegielkę zwrócono do TMW)

18.04 1989 r. Poświęcona obozowi pracy przymusowej „Bersing”
Cegielka o treści: MIEJSCE BYŁEGO OBOZU PRZYMUSOWEJ PRACY POLAKÓW
1940 -1945, TMW
- lokalizacja: Bierutowska 57/59 przy bramie wjazdowej lewej

20.04 1989 r. poświęcona obozowi pracy przymusowej „Cukrowni Klecina”
Cegielka o treści: MIEJSCE BYŁEGO OBOZU PRZYMUSOWEJ PRACY POLAKÓW
1940 -1945, TMW
- lokalizacja: ul. J. Supińskiego 3 b na ścianie portierni byłej cukrowni

20.04 1989r. poświęcona obozowi pracy przymusowej „Huty Siechnica”
Cegielka o treści; MIEJSCE BYŁEGO OBOZU PRZYMUSOWEJ PRACY POLAKÓW
1940 -1945, TMW
- lokalizacja: Siechnica (Huta nie istnieje)

06.05 1989 r. poświęcona obozowi pracy przymusowej „Schultheis”
Cegielka o treści: **MIEJSCE BYŁEGO OBOZU PRZYMUSOWEJ PRACY POLAKÓW 1940 -1945, TMW**
- lokalizacja: ul. Jedności Narodowej 198

10.11 1989 r. poświęcona obozowi pracy przymusowej „Waldschlosschen”
Cegielka o treści: **W HOŁDZIE POLAKOM WIĘŹNIOM PRZEBYWAJĄCYM NA TYM TERENIE W OBOZIE PRACY NIEWOLNICZEJ W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, KLUB LUDZI ZE ZNAKIEM „P”**
- lokalizacja: ul. A. Mickiewicza 19, (zamiana cegielki na pamiątkowa tabliczkę w 2001 r.)

10.11 1989 r. poświęcona obozowi pracy przymusowej „Gemeinschaftswerk Weren-
rersorgung”
Cegielka o treści: **W HOŁDZIE POLSKIM WIĘŹNIOM PRZEBYWAJĄCYM NA TYM TERENIE W OBOZIE PRACY PRZYMUSOWEJ W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, KLUB LUDZI ZE ZNAKIEM „P”**
- lokalizacja: ul. Świętokrzyska 26, (zastąpiona tabliczką umieszczoną ul. Sienkiewicza)

14.06.1989 r. poświęcona Markowi Hłasce

Tablica o treści: **TU W LATACH 1946-1950 ŻYŁ I TWORZYŁ MAREK HŁASKO, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA**

- lokalizacja: ul. M. Borelowskiego 44

20.04.1990 r. pomnik poświęcony grupie oporu „Olimp”

Pomnik z tablicą o treści: **OLIMP ZA POLSKI WROCŁAW ODDALI ŻYCIE POLACY SPOD ZNAKU *RODŁA* ORAZ POLACY SPOD ZNAKU LITERY * P * WYWIEZIENI NA ROBOTY PRZYMUSOWE PRZYJACIELE OFIARA WASZEGO ŻYCIA NIE BYŁA DAREMNA WROCŁAW NA ZAWSZE POLSKI**

- lokalizacja: Skwer Polskiego Ruchu Oporu „Olimp”

06.05.1990 r. poświęcona ofiarom budowy lotniska w Festung Breslau

Kamień pamiątkowy z tabliczką o treści: **OFIAROM BUDOWY LOTNISKA OBLĘŻONEGO WROCŁAWIA W KWIETNIU 1945 ROKU, TMW**

- lokalizacja: pl. Grunwaldzki przy moście Szczytnickim (przesunięty 2009)

20.06.1994 r. poświęcona Henrykowi Worcelowi
Tablica o treści: **W TYM DOMU W LATACH 1957-1982 ŻYŁ I PRACOWAŁ WYBITNY PISARZ TADEUSZ KURTYKA HENRYK WORCELL, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA WE WSPÓŁPRACY Z WYDAWNICTWEM DOLNOŚLĄSKIM.**
- lokalizacja: *M. Skłodowskiej Curie 40*

06.05.1995 r. poświęcony obozowi pracy przymusowej „Burgweide”
Krzyż pamięci napis o treści; **REPRESJONOWANYM POLAKOM 1940-1945, CZŁONKOWIE KLUBU LUDZI ZE ZNAKIEM „P” 1995**
- lokalizacja: *ul. Poprzeczna 48*

6.05. 1995 r. poświęcona „Pięciu Prawd Polaków”
Tablica o treści; **JESTEŚMY POLAKAMI – WIARA NASZYCH OJCÓW JEST WIARĄ NASZYCH DZIECI – POLAK POLAKOWI BRATEM- CO DZIEŃ POLAK NARODOWI SŁUŻY- POLSKA MATKĄ NASZĄ , NIE WOLNO MÓWIĆ O MATCE ŹLE, PRAWDY POLAKÓW, SPOD ZNAKU RODŁA, UPAMIĘTNIŁA TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA MAJ 1995**
- lokalizacja: *ul. św. Marcina (kościół św. Marcina)*

6.05.1996 r. Pomnik poświęcony cywilnym ofiarom II Wojny Światowej
Pomnik z tablica o treści: W HOŁDZIE CYWILNYM OFIAROM
II WOJNY ŚWIATOWEJ, WROCŁAW 1996.

- lokalizacja: róg ul. B. Prusa/Nowowiejska (skwer Ludzi ze Znakiem „P”)

5.06.1996 r. poświęcona Karolowi Weberowi

Tablica o treści: TU MIESZKAŁ W LATACH 1804-1806 KOMPOZYTOR CARL
MARIA von WEBER 1776-1826, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA
5 CZERWCA 1996

- lokalizacja : ul. Piotra Skargi 29/31

05.2000 r. poświęcona Polonii Wrocławskiej

Tablica o treści: W MAJU 1945 ROKU DO NICH PRZYSZŁA POLSKA PAMIĘCI
DAWNEJ POLONII WROCŁAWSKIEJ POLAKÓW SPOD ZNAKU RODŁA W 55
ROCZNICĘ ZAKOŃCZENIA II WOJNY ŚWIATOWEJ (ZNAK RODŁA), TOWARZY-
STWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, MUZEUM MIEJSKIE WROCŁAWIA
MAJ 2000 r.

- lokalizacja: Odrzańska 39, Kamieniczka Małgosia

2000 r. poświęcona Polskiej Bursie Akademickiej

Tablica o treści: W DOMU ZNISZCZONYM W 1945 ROKU W CZASIE DZIAŁAŃ WOJENNYCH PRZY DZISIEJSZEJ UL. TADEUSZA KOŚCIUSZKI 90 W LATACH 1933-1939 MIEŚCIŁA SIĘ POLSKA BURSA AKADEMICKA ORAZ ADMINISTRACJA REDAKCJI POLSKICH MIESIĘCZNIKÓW „MŁODEGO POLAKA W NIEMCZECH”, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA, UNIwersYTET WROCŁAWSKI, WROCŁAW 2000 R.

- lokalizacja: ul. T. Kościuszki 88/90

10.06. 2001 r. poświęcona wydaniu w j. Polskim „Głosu św. Franciszka

Tablica o treści: GDY MOWA POLSKA ZNACZYŁA PRZETRWANIE. W TYM KLASZTORZE FRANCISZKANÓW WYDAWANO W LATACH 1924-1938 „GŁOS ŚW. FRANCISZKA”, JEDYNY MIESIĘCZNIK W JĘZYKU POLSKIM UKAZUJĄCY SIĘ WÓWCZAS WE WROCŁAWIU. W PODZIĘCIE FRANCISZKANOM DRUKARZOM I REDAKTOROM, TMW.

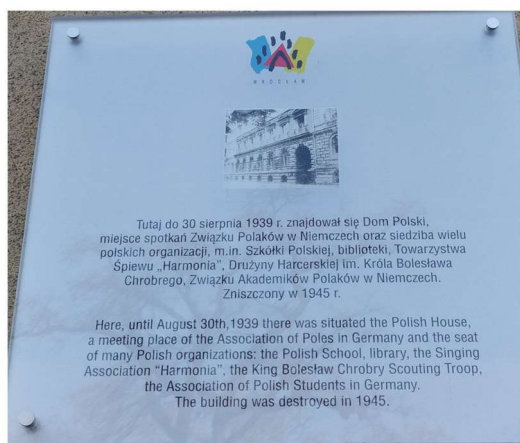
- lokalizacja: Budynek Wydawnictwa św. Antoniego przy klasztorze Franciszkanów al. J. Kasprowicza 26

6.03.2008 r. poświęcona 70 rocznicy Kongresu Związku Polaków w Niemczech

Tablica o treści: W 70 ROCZNICĘ BERLIŃSKIEGO KONGRESU ZWIĄZKU POLAKÓW W NIEMCZECH I WYDANIU „PRAWD POLAKÓW”

- lokalizacja: ul. Podwale 53

12.10 2006 r. poświęcona Henrykowi Getze

Tablica o treści: W TYM DOMU MIESZKAŁ I PROWADZIŁ ATELIER FOTOGRAFICZNE „ED von DELDEN” HEINRICH GOTZ (1866 -1931) AUTOR PORTRETÓW, UNIKALNYCH ALBUMÓW I WIDOKÓWEK OBIEKTÓW ARCHITEKTURY WROCŁAWIA I ŚLASKA MIŁOŚNICZY WROCŁAWIA 2006

- lokalizacja: ul. Kościuszki 2/ pl. Muzealny

8.05.2015 r. poświęcona pamięci tysięcy Polek i Polaków

Tablica o treści: PAMIĘCI TYSIĘCY POLEK I POLAKÓW DEPORTOWANYCH DO NIEWOLNICZEJ PRACY NA TERENIE HITLEROWSKICH NIEMIEC W LATACH 1939-1945, LUDZIE ZE ZNAKIEM „P” , STOWARZYSZENIE POLAKÓW POSZKODOWANYCH PRZEZ III RZESZĘ.

Lokalizacja: ul. Św. Elżbiety, Bazylika Mniejsza św. Elżbiety

10.09.2015 r. Pomnik „Polującej Diany”

Pomnik rekonstrukcja: Polująca Diana, rzymska bogini łowów i przyrody, powróciła do Parku Szczytnickiego – na skwer Zbyszka Cybulskiego, gdzie do 1945 roku stał jej pomnik. Zrekonstruowany postument został uroczystie odsłonięty przy obecności fundatorów.

Lokalizacja: Park Szczytnicki Skwer, Cybulskiego

